

Տ. ՎԱՅԱՆ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՅՈՎԱՆՆԻՍԵԱՆԻ ՔԱՐՈԶԸ՝
ԽՕՍՈՒԿՈՒ Ս. ՊԱՅԱՆԵ ՎԱՆՔՈՒՄ ՍԱՏՈՒՑՈՒԿՈՒ Ս. ՊԱՏԱՐԱԳԻՆ

(18 փետրուարի 2024 թ.)

Յանուն Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ: Ամէն:

«Մեղաք անօրինեցաք ամենեւեմ, ոչ պահեցաք զպատուիրանս Քն, մեղաք Քեզ, Տէր, քանի որ զիս»

(Շարական Ապաշխարութեան ԱԿ.):

Այս խօսքերը, սիրելիներ, այսօրուան շարականէն քաղած ենք, որ մեր եկեղեցւոյ հայրերը զետեղած են Մեծ պահքի երկրորդ Կիրակիի շարականներուն մէջ: Ինչպէս գիտէք, մենք Մեծ պահքի մէջ ենք, որ հոգեւոր վերապատրաստումի, վերանորոգումի եւ ինքնաքննութեան առիթ է մեզմէ իւրաքանչիւրիս համար: Իւրաքանչիւր Կիրակիի համար մեր հայրերը թեմա մը զետեղած են, որ Սուրբ Գրքէն եւ մեր եկեղեցւոյ դաւանութենէն ընտրած են, որպէսզի առաջնորդեն մեզի Մեծ պահքի հոգեւոր ճամբորդութեան ընթացքին:

Անցեալ Կիրակին որ պահքի սկիզբն է, Բուն Բարեկենդան կը կոչուի, որով եկեղեցին յիշեցուց մեզի այն բարի կեանքը, որ Աստուած ստեղծեց որպէսզի մենք յաւիտեանս յաւիտենից վայելենք: Այս Կիրակին Արտաքսման Կիրակի կը կոչուի, որով եկեղեցին կը հրաւիրէ մեզի անդրադառնալ մեղքին եւ մեղքի հետեւանքներուն մասին: Յաջորդող Կիրակիները համանման անուանումներով եւ տարբեր թեմաներով մեզ զանազան քայլերով պիտի առաջնորդեն, որպէսզի կարողանանք վերադառնալ այն երանելի վիճակին, որպէսզի հանդերձեալին արժանանանք Աստուծոյ ներկայութեան մէջ անվերջ երջանիկ կեանք մը ապրելու:

Որովհետեւ այսօր Արտաքսման Կիրակին է, եկէք կեդրոնանանք եւ անդրադառնանք այս թեմային:

Արտաքսման Կիրակիի թեման քաղուած է Աստուածաշունչի առաջին գիրքէն՝ Ծննդոցէն: Այնտեղ կը կարդանք, թէ Աստուած ինչքան սիրեց Ադամին ու Եւային, որ զանոնք թագաւոր ու թագուհի դարձուց Իր ստեղծագործութեան վրայ: Զանոնք Իր պատերով ու նմանութեամբ ստեղծեց: Աստուծոյ ամբողջ ստեղծագործութիւնը իրենց ենթարկեց: Ադամին տուաւ իշխանութիւն, որպէսզի իւրաքանչիւր կենդանիի անուն մը տայ, այդպիսով յայտարարելով, թէ Ադամը Աստուծոյ ստեղծագործութեան տէրն ու խնամակալն է:

Այս բոլոր բարիքներուն եւ շնորհներուն դիմաց, Աստուած Ադամէն ու Եւայէն պահանջեց, որ Դրախտի մէջ եղող մէկ ծառէն հեռու մնան, անոր պտուղէն չուտեն: Աստուած ըսաւ անոնց. «Եթէ այդ ծառէն ուտէք՝ կը մեռնիք» (տ՛ես Ծննդ. Բ. 17): Սակայն, Ադամն ու Եւան սատանայէն խաբուեցան: Սատանան, օձի միջոցով մօտեցաւ իրենց եւ ըսաւ, որ եթէ այս ծառէն ուտէք, դուք ամէն ինչ կը գիտնաք. Աստուած ձեզի այդ չըսաւ, բայց դուք այս ծառէն ուտելով նոյնիսկ յաւիտենական կեանք կ'ապրիք (տ՛ես Ծննդ. Գ. 4—5): Ադամն ու Եւան որոշեցին Աստուծոյ կամքին հակառակիլ եւ ուտել այդ ծառի պտուղէն: Ահա թէ ինչու Աստուած Ադամին ու Եւային վրայ բարկացաւ եւ որոշեց պատժել զանոնք՝ արքայութիւնը զիրենք այդ երանելի դրախտէն դէպի այս մեղաւոր աշխարհը, ուր այսօր մենք կ'ապրինք:

Մի քանի հարցումներ կան, սակայն, որ վստահ եմ յաճախ մենք մեզի կը հարցնենք, որոնց պատասխանները եթէ գտնենք, պիտի օգնեն մեզի այս նիւթին մէջ խորանալու:

Հետեւեալ հարցումով սկսինք. ինչո՞ւ համար այդքան խիստ պատիժ: Արդեօք իրապէ՞ս ծառի պտուղը ուտելը մարդուն դրախտէն արտաքսուելու եւ Աստուծոյ ներկայութենէն զրկուելու կ'արժանացնէ: Կամ եթէ նոյնիսկ այդ պատիժին արժանի են, ինչո՞ւ Աստուած անոնց չներեց: Ինչո՞ւ չըսաւ, այստեղ մնացէ՛ք, ուրիշ առիթ մըն ալ կու տամ ձեզի: Սիրելի հաւատացեալներ, այսօր կը հրաւիրեմ ձեզ վերոյիշեալ հարցումներուն եւ անոնց պատասխաններուն մասին անդրադարձ կատարելու:

Նախ եւ առաջ, իրապէս, Ադամին եւ Եւային մեղքը պարզապէս ծառի պտուղէն ուտելն էր: Այստեղ մէկ բան պէտք է յատակեցնեն, թէ կարելոր չէ թէ ծառը ինչ էր, ոչ ալ կարելոր է թէ պտուղը ի՞նչ էր: Այստեղ կարելորը այն է, որ Աստուած պահանջեց այդ ծառէն չուտել, իսկ Ադամն ու Եւան իմանալով Աստուծոյ կամքը, միաժամանակ օգտագործելով Անոր իրենց

տուած ազատ կամքը, որոշեցին հակառակիլ Աստուծոյ կամքին եւ այդ ծառի պտուղէն ուտել: Հետեւաբար, ինչքան խորանանք Ադամի մեղքին վրայ, կը տեսնենք, որ այդ մեղքը իրապէս բազմակողմանի է:

Առաջինը այն է, որ անոնք իմանալով Աստուծոյ կամքը որոշեցին Աստուծոյ կամքին հակառակիլ: Ուրեմն, Ադամական մեղքին առաջին երեսը՝ Աստուծոյ կամքին անհնազանդութիւնն է: Սակայն, Ադամի գործած մեղքին մէջ այլ երեսներ եւս կան, որոնք դեռեւս անհնազանդութենէն շատ աւելի խորն են: Ադամն ու Եւան երբ անհնազանդ գտնուեցան Աստուծոյ կամքին եւ հակառակ Անոր կամքին գործեցին այդ մեղքը, անոնք իրենց մեղաւորութիւնը չընդունեցին, այլ՝ շարունակեցին բնական կերպով ապրիլ: Նոյնիսկ, երբ Աստուած ձայն տուաւ անոնց, անոնք իրենց մերկութիւնը ծածկելու համար պարտէզի ծառերուն մէջ պահուրտեցան, եւ սկսան Աստուծոյ հետ վիճաբանիլ՝ փոխանակ իրենց մեղաւորութիւնը ընդունելու եւ Աստուծոյ ներողութիւն խնդրելու, անառակ որդիին նման, ըսելով. «Հայր, մեղայ առաջի քո», այսինքն՝ «ո՛վ Հայր, առջեւդ մեղք գործեցի» (Դուկ ԺԵ. 21), կամ ինչպէս քարոզիս բնաբանին մարգարտահիւս շարականին բառերը կըսեն. «Մեղաք անօրինեցաք ամենեքեան, ո՛չ պահեցաք զպատուիրանս քո», այսինքն՝ մենք բոլորս անօրէնութիւն գործելով մեղանշեցին եւ Քու պատուիրաններդ չպահեցին-չգործադրեցին: Հետեւաբար, մեղք երկրորդ երեսը, սիրելիներ, կարելի է ըսել չզղջալու կամ չապաշխարելու հանգամանքն է, այսինքն՝ մեղքը գործելէ ետք, մեղքի մասին չզղջալն ու ներողութիւն չխնդրելը:

Ադամական մեղքի երրորդ երեսը, սիրելիներ, մեր կատարած սխալներուն համար ուրիշներ յանցաւոր կամ մեղաւոր նկատելն է: Հետաքրքրական է, չէ՞, որ երբ անոնց մեղք գործեցին՝ «Ադամն ու իր կինը Տէր Աստուծոյ երեսէն պահուրտեցան՝ պարտէզի ծառերուն մէջ» (Ծննդ. Գ. 8): Երբ Աստուած Ադամին հարցուց, թէ՛ «արդեօք կերա՞ր այն ծառէն, որմէ պատուիրած էի քեզի չուտել» (Ծննդ. Գ. 11), Ադամը իր յանցանքը չխոստովանեցաւ, այլ մեղադրեց իր կինը՝ Եւան, ըսելով. «Այն կինը, որ ինծի տուիր, ա՛ն տուաւ ինծի այդ ծառի պտուղէն, եւ ես կերայ» (Ծննդ. Գ. 12): Եւան եւս նոյն ձեւով վարուեցաւ, երբ Աստուած հարցուց անոր, թէ՛ «այդ ի՞նչ ըրած ես», ան չընդունեց իր մեղաւորութիւնը եւ մեղադրեց օձին, ըսելով. «Օձը խաբեց զիս եւ ես կերայ» (Ծննդ. Գ. 13): Ահաւասիկ ուրիշ երես մը եւս Ադամական մեղքին, որն է ուրիշները մեղադրել մեր սխալներուն համար: Մենք ալ մեղք կը գործենք եւ ժամանակ առ ժամանակ,

ուրիշները կամ կեանքի պայմանները, հանգամանքները կը մեղադրենք՝ զանոնք նկատելով մեր մեղաւորութեան պատճառը. «Կեանքիս պայմանները դժուար են», կամ «գործս այդպէս կը պահանջէ», կամ «բարեկամներս ստիպեցին ինծի», եւ այլն: Այդպիսով, երբ մեղք կը գործենք, ո՛չ միայն չենք ընդունիր այդ մեղքը, ո՛չ ալ կը զղջանք մեր գործած մեղքին համար, այլ՝ մեր չարագործութեան համար ուրիշները եւս կը մեղադրենք:

Բայց այսքանն ալ բաւարար չէ, սիրելիներ, Ադամի եւ Եւայի մեղքի չորրորդ երեսն ալ կայ, այն է, որ անոնք փորձեցին մեղքը բնական դարձնել ու ընդհանրացնել: Ադամն ու Եւան ծառին պտուղը իրարու հետ կիսուեցան, որպէսզի մէկը միւսին չըսէ ատիկա սխալ է եւ Աստուծոյ կամքին հակառակ է:

Բոլորս ալ կը զգանք մեր ամէնօրեայ կեանքին մէջ, որ այսօրուան կեանքին եւ մեր ապրած աշխարհին մէջ հոսանքներ կան, որոնք կը փորձեն մեր ազգին, մեր հայրերուն մեզի կտակած աւանդութիւններուն եւ մեր դաւանութեան խորթ ու հակառակ սովորութիւններ ներմուծել մեր կեանքէն ներս, այդ խորթ եւ օտար սովորութիւնները ներկայացնելով որպէս բնական երեւոյթներ, որպէս նոր ապրելակերպ: Կը փորձեն համոզել մեզի, որ մեր պապեանական ապրած քրիստոնէական կենցաղը պարզապէս ձեւ մըն է, բայց ուրիշ ձեւեր ալ կան: Եւան կերաւ, Ադամին ալ տուաւ: Ադամն ալ կերաւ, որպէսզի միասին ըսեն, թէ՛ «միասին կերանք»: Օրինակ, Մեծ պահքի այս օրհնեալ օրերուն, ոմանք կ'ըսեն ինծի. «Սրբազան հայր, չորս կողմս շատ մարդիկ կան, որոնք պահք չեն պահեր: Դուք իրապէ՞ս պահք կը պահէք»: Կամ, «այսօր քանի՞ հոգի պահք կը պահէ»: Այլ խօսքով, բնական երեւոյթ է, որ այսօր պահք չպահենք, որովհետեւ մեր շրջապատին մէջ շատ շատերը պահք չեն պահեր: Ահաւասիկ, Ադամական մեղքի մէկ ուրիշ խորքային երեսակը:

Ի վերջոյ, Ադամական մեղքի հինգերորդ երեսը կարելի է նշմարել, որ ամբարտաւանութիւնն է: Ադամն ու Եւան սատանայէն խաբուեցան, կարծելով, որ հիմա իրենք այլեւս ճշմարտութիւնը ունին աւելիով, ինչքանով որ Աստուած տուաւ իրենց: Սատանան ըսաւ, եթէ ուտէք՝ «ձեր աչքերը կը բացուին եւ աստուածներու նման կ'ըլլաք» (Ծննդ. Գ. 5): Այսօր, սիրելիներ, վստահ եմ, որ մարդիկ կան, թերեւս դուք ալ ճանչնանք, որոնք կը կարծեն, թէ իրենց ունեցած գիտելիքով, իրենց ուսումով, իրենց զբաղեցուցած պաշտօնով ու դիրքերով, իր հարստութեամբ՝ Աստուծմէ շատ աւելի լաւ գիտեն: Անոնք համար Աստուծոյ պատուիրանները 2000 տարի

առաջ երրայական գիրքի մը մէջ արձանագրուած գրութիւններ են՝ եւ ո՛չ աւելին: Ոմանք կ'ըսեն. «Սրբազան, մենք այսօր 21-րդ դարուն մէջ կ'ապրինք: Մենք մեր ուսումով եւ գիտութեամբ կ'որոշենք, թէ ո՞րն է ճիշդը եւ ո՞րն է սխալը»:

Այսպիսով, սիրելիներ, կը տեսնենք որ հինգ երեսներով Ադամական մեղքը շատ իրական է ու ներկայութիւն է մեր այսօրուան կեանքին մէջ եւս: Այս հինգ երեսները շեշտելով, կը տեսնենք, որ Ադամի մեղքին խորքը, պարզապէս ծառին պտուղէն ուտելը չէր, այլ՝ հակառակիլը Աստուծոյ կամքին, մերժելը որ մենք սխալ ենք, մեր մեղքերուն համար ուրիշները մեղադրելը, փորձել մեղքը բնական դարձնելը եւ ուրիշներուն հրաւիրելը մեղսակից, յանցակից ըլլալու եւ ապա համոզուած ըլլալ, որ մենք ճշմարտութիւնը գիտենք, եւ այդ ճշմարտութիւնը մեզի համար աւելի լաւ ու յարմար է քան Աստուած եւ մեր Եկեղեցւոյ դարաւոր Սուրբ Աւանդութիւնը, որով մեր հայրերը, մեր նախնիները երկա՛ր դարեր ապրած են:

Այս բոլորը ըսելէ ետք, մեզի կը մնայ ուրիշ հարցումի մըն ալ պատասխանել: Տեսանք, որ Ադամին ու Եւային գործածը շատ մեծ մեղք էր, սակայն, Աստուած ինչո՞ւ չներեց անոնց, մանաւանդ որ, մենք գիտենք թէ Ան ներողամիտ Աստուած է: Այստեղ աստուածաբանական ուրիշ կարեւոր ճշմարտութիւն մը կայ, որ Աստուածաշունչի էջերէն կը քաղենք, որու վրայ կեդրոնացած են մեր Եկեղեցւոյ հայրերը: Այդ ճշմարտութիւնը հետեւեալն է, որ Աստուծոյ ներկայութեան մէջ՝ չարը եւ չարագործները չեն կրնար գոյութիւն ունենալ, ինչպէս խաւարը լոյսի ներկայութեամբ չի՛ կրնար գոյատեւել: Փորձեցէք խաւար ստեղծել եւ ապա լոյսի ճառագայթներ տարածէք այդ խաւարին վրայ, ու կը տեսնէք թէ ինչպէս խաւարը անմիջապէս կը փարատի: Աւելցնենք, որ խաւարը չի՛ կրնար լոյսին ըսել, թէ՝ «քիչ մը նստինք ու խօսինք իրարու հետ, եւ փորձենք՝ թերեւս կը համաձայնինք», այլ՝ լոյսի ներկայութեան խաւարը անմիջապէս կ'ոչնչանայ: Այդպէս ալ, կեանքի ներկայութեամբ մահը արմատախիլ կ'ըլլայ: Ահա թէ ինչու, երբ Աստուած իմացաւ որ Ադամն ու Եւան մեղանչեցին եւ Իր օրէնքներուն հակառակ գործեցին, Աստուած լաւապէս իմացաւ, որ անոնք այլեւս պիտի ոչնչանան եթէ Իր ներկայութեան մէջ մնան, ինչպէս Դաւիթ Մարգարէն կ'ըսէ. «Որովհետեւ Դուն անօրէնութեան հաճութիւն տուող Աստուած չես: Չարը Քու քովդ չի՛ կրնար բնակիլ: Ամբարտաւանները չեն կրնար Քու աջքիդ առջեւ կենալ: Դուն բոլոր անօրէնութիւն գործողները կ'ատես» (Սաղմ. Ե. 4—5): Նոյն միտքը կը կրկնէ Ամբակում

Մարգարէն, երբ Աստուծոյ աղօթելով, կ'ըսէ. «Դո՛ւն, որուն աչքերը չարութիւն տեսնելու համար մաքրամաքուր են եւ չարութեան չեն կրնար նայիլ» (Ամբ. Ա. 13), այսինքն՝ չարութիւնը կ'ոչնչանայ եթէ նայուածքդ իր վրայ իյնայ:

Չարին ու չարագործին ոչնչանալը Աստուծոյ ներկայութեան մէջ արձանագրուած կը գտնենք մեր Եկեղեցւոյ գրականութեան մէջ եւս: Սուրբ Յովհան Օձնեցի Կաթողիկոսը ամէն օր զԱստուած փառաբանելով, կ'աղօթէ Անոր, ըսելով. «Դուն ես գովելի լոյսը, սուրբ եւ առաջին լոյսը: Խաւարը կը փախչի Քեզմէ: Տէ՛ր, Քու կենդանի լոյսդ ծագեցո՛ւր մեր սիրտերուն վրայ» (Ժամագիրք): Նոյն միտքը կը ներկայացնէ Սուրբ Գրիգոր Նարեկացին իր՝ Քրիստոսին ուղղած աղօթքին մէջ, ուր կ'ըսէ, թէ՝ «Կենդանի Աստուծոյ Որդի, Որմէ խաւարը կը փախչի, մէգը կը հեռանայ, մառախուղը կը մերժուի, մռայլութիւնը կը փարատի, աղջամուղջը կը սպառի, մութը կը վերանայ, գիշերը կ'անցնի, տագնապը կը տարագրուի, չարիքը կը չքանայ, յուսահատութիւնները կը հալածուին» (Մատեան Ողբերգութեան, Բան ՂԴ.):

Հետեւաբար, Աստուած երկու կարեւորութիւններէն մէկը պիտի ընտրէր. կամ ձգեր որ Իր ստեղծագործութիւնը, Իր ձեռագործը, մեղքով մթնած՝ ոչնչանայ, կամ ժամանակաւորապէս ուրիշ տեղ մը պիտի ղրկէր, ուր Աստուծոյ ներկայութիւնը անմիջական չէր եւ ուր չարը կրնար գոյատեւել, միաժամանակ առիթ ունենալով ապաշխարութեան եւ զղջումի միջոցով վերստին յաւիտենական կեանքին արժանանալու: Ահա թէ ինչու Աստուած որոշեց Ադամն ու Եւան փրկել եւ անոնց միջոցով նաեւ՝ մարդկութիւնը, զանոնք Եդեմական պարտէզէն արտաքին աշխարհ փոխադրելով ու առիթ տալով որպէսզի անդրադառնան իրենց գործած մեղքին եւ իրենց ազատ կամքով որոշում կայացնեն վերադառնալ Աստուծոյ անմիջական ներկայութեան, թէ ոչ:

Սիրելիներ, Եկեղեցին Արտաքսման Կիրակին Մեծ պահքի սկզբնաւորութեան դնելով, որպէս երկրորդ Կիրակի, ատով շատ յստակ պատգամ ունի մեզի փոխանցելիք: Մենք եւս, մեր կեանքի ընթացքին Ադամի նման երբեմն-երբեմն ո՛չ միայն կը մերժենք Աստուծոյ կամքը, այլ՝ կը հակառակինք եւս, չեն զղջար մեր մեղքերուն համար, ո՛չ ալ ներողութիւն կը խնդրենք մեր Երկնաւոր Հօրմէն: Մենք եւս, կը փորձենք ընդհանրացնել մեր սխալ կենցաղակերպն ու սովորութիւնները, որպէսզի մեր խիղճը հանգիստ ըլլայ: Մենք եւս, մեր նմանները եւ կեանքի պայմանները կը

մեղադրենք՝ մեր մեղքերուն համար: Եկեղեցին, Արտաքսման Կիրակիի խորհուրդով մեզի կը հրաւիրէ, որ Ազամական մեղքէն սորվինք չփորձել կրկնել նոյն մեղքը եւ մեր կեանքի ընթացքին ջանք թափենք, նախ հասկնալու Աստուծոյ կամքը, ապա՝ մեր կեանքը Աստուծոյ կամքին համաձայն ապրիլ: Աստուծոյ կամքը հասկնալը կը պահանջէ մեզմէ եկեղեցի երթալ, քարոզներ լսել, ծէսերուն մասնակցիլ, քահանաներուն հետ զրուցել ու խորհրդակցիլ, Սուրբ Գիրք կարդալ եւ աղօթել:

Այս բոլորն ալ տարբեր միջոցներ են, որպէսզի մենք կարենանք նախ Աստուծոյ կամքը հասկնալ, ապա մեր ազատ կամքով որոշենք թէ կ'ուզենք այս կամքին հնազանդիլ, կամ որ: Որոշում կայացնելէ ետք, սիրելիներ, երրորդ քայլ մըն ալ ունին կատարելու, որն է քաջութիւն ունենալ այդ որոշումը գործադրելու մեր կեանքին մէջ՝ հակառակ սատանային կողմէ մեր դէմ կատարուող փորձութիւններուն: Մենք փորձենք մեր որոշումներուն հաւատարիմ մնալ եւ իրագործենք զանոնք մեր կեանքին մէջ:

Այսպիսով, սիրելիներ, մեր Մայրը՝ Սուրբ Եկեղեցին, այսօրուրնէ սկսած մեզի առիթ կ'ընծայէ, որպէսզի անդրադառնանք մեր հաւատքին ու մեր կեանքին, կեդրոնանանք մեր որոշումներուն եւ մեր քայլերուն վրայ եւ մեր նախընտրութիւնները յստակացնենք, որպէս անձեր, անհատներ, ինչու չէ նաեւ որպէս հաւաքականութիւն, որպէս ընտանիք ու ազգ, յայտնաբերելու համար թէ արդեօք կառչած ենք Աստուծոյ կամքին, կամ ոչ:

Այսօրուան եւ յառաջիկայ Կիրակի օրերու խորհուրդներով Եկեղեցին պիտի հզօրացնէ ու առաջնորդէ մեզ, պիտի ամրապնդէ մեր հաւատքն ու նուիրումը Աստուծոյ կամքին, որպէսզի պահեցողութեան վերջաւորութեան արժանի ըլլանք տօնելու տօներու Տօնը, յաղթանակի հրաշքը մահուան ու մեղքի վրայ՝ Հրաշափառ Յարութիւնը մեր Փրկիչին եւ Տիրոջ Յիսուսի Քրիստոսին, Որուն վայել է Փառքը, Իշխանութիւնը եւ Պատիւը, այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից: Ամէն:

